ANαliZA

časopis za kritično misel

Letnik 1, številka 2, junij 1997 · ISSN 1408-2969

RECENZIJE

Nenad Miščević

Recenzija: Michael Devitt: Coming to Our Senses: A Naturalistic Program for Semantic Localism

Citiranje: Nenad Miščević, »Recenzija: Michael Devitt: Coming to Our Senses: A Naturalistic Program for Semantic Localism«, *Analiza: časopis za kritično misel* 1, št. 2 (1997): 139–141.

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna (CC BY 4.0), https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sl.

Izdajatelj: Društvo za analitično filozofijo in filozofijo znanosti, Ljubljana.

Elektronska različica je bila leta 2026 rekonstruirana iz izvirnih stavnih datotek in preverjena s tiskano izdajo. Številke strani ustrezajo tiskani izdaji; prelomi strani znotraj prispevka se lahko nekoliko razlikujejo.

Michael Devitt
recenziral Nenad Miščević

COMING TO OUR SENSES - A NATURALIST PROGRAM FOR SEMANTIC LOCALISM

Cambridge University Press, Cambridge 1995

Ta knjiga je pomemben prispevek k filozofski semantiki. Ponuja nekaj izvirnih metodoloških idej na področju, na katerem so se zadnjih sto let trudili in uveljavljali najboljši analitični duhovi. Poleg tega nudi tudi nov kontekst, utemeljitev in zagovor nekaterih dobrih starih idej ter novo ponudbo kontroverznih trditev, ne da bi jih čutili kot samovoljno in namenoma provokativne. Knjiga je napisana v jasnem in premočrtnem slogu, ki ga običajno povezujemo z najboljšo avstralsko filozofsko prozo.

Knjiga se naravno deli na tri dele. Prvi del obravnava temeljna metodološka in predmetna vprašanja filozofske semantike in ponudi semantični program, drugi del aplicira program na temo pripisovanja pomena in na obravnavo stavkov prepričanj, tretji del pa je polemika z avtorji, ki zavračajo semantične pojme kot resne predmete raziskovanja, to je polemika s semantičnimi eliminatavisti in revizionisti. Prvi del je daleč najbolj izviren in pomemben; je tudi najzanimivejši za bralca, ki ni specialist za filozofijo jezika, tako da sem bom osredinil nanj.

Za prva poglavja knjige je značilno prepletanje metodoloških in predmetnih obravnav. Devitt ponudi osvežujoče premočrten predlog za "metodologijo naturalistične semantike". Uporabno razlikuje tri vrste semantičnih nalog. Končni cilj in temeljna naloga semantike nista niti sistematizacija niti pojasnitev intuicij, temveč "povedati, kaj *so* pomeni, pojasniti njihovo *naravo*". Lastnosti pomena imajo dve osrednji vlogi, glede na kateri jih ljudje pripisujejo: prvič, za pojasnitev in napovedovanje obnašanja in, drugič, za uporabo izjav kot vodičev k realnosti. Tako bi torej kakršnakoli lastnost primerka, ki je zmožna igrati ti vlogi, morala veljati, vsaj *prima facie*, za njegov pomen (ali enega od njegovih pomenov). Končnega cilja pojasnitve narave pripisanih pomenov se je treba lotiti prek tako imenovane "normativne naloge", to je naloge pojasnitve narave lastnosti, ki jih moramo pripisati za omenjene cilje. Naposled, pot k normativni nalogi gre skozi "opisno nalogo", razlago dejanske rabe, Devitt pa izjavlja, da je to *slog*, ki dejansko prevzema večino pozornosti ljudi, ki delajo na področju semantike. Semantikov opis pomenov bi se moral začeti z običajnimi intuicijami. Te so po Devittovem prepriča-

nju zgolj manifestacije govorčeve veščine, njegove *vednosti-kako*, ne pa kakršnekoli propozicionalne *vednosti-da*. Poudarja njihov zmotljiv značaj in vztraja, da bi naturalist moral seči preko intuicij in preko miselnih eksperimentov, ki jih izvabljajo, in to tako, da bi uporabil tisto, kar imenuje "odločilna metoda" za odgovor na metafizično vprašanje o naravi pomenov. Intuicije ponujajo zgolj primere domnevnih pomenov, odločilna metoda je odločitev, ali so ti kandidati res zmožni igrati značilne vloge lastnosti pomenov, ali so torej res pomeni.

Eksplicitne metodološke pripombe so zanimive in izzivajoče - usmerjajo pozornost k vprašanjem, ki bi morala biti eksplicitna že zdavnaj -, vendar tudi resno nepopolne. Na primer, sprašujemo se, zakaj naloga naturalistično pojasnjevalnih semantičnih intuicij ne sodi v orisano področje naturalistične semantike, vendar pa zdaj dobi odgovor v knjigi. (To bi utegnil biti preprosto Devittov spregled; nalogo je mogoče zlahka vključiti v ostalo vsebino.) Dalje, naturalist bi si resno utegnil želeti sklicevati na kognitivno znanstveno evidenco, na primer, glede narave semantičnega spomina: obstaja bogata psihonevrološka evidenca o tem, kako ljudje dostopajo do funkcij "pomenov". In končno, sprašujemo se, kaj je tisto, kar stori, da je predlagana metoda dejansko različna od zmernega racionalizma, ki se v enaki meri opira na premišljene in sistematizirajoče intuicije?

To zadnje vprašanje dobi vsaj delni odgovor v predmetnem, nemetodološkem delu knjige. Tu je osrednje vprašanje narava povezav, ki podeljujejo pomen primerku reprezentacije (neki besedi ali stavku v angleščini, recimo "konju", ali v jeziku misli). Ozadnja domneva je, da referenčne povezave (povezujoč "konja" s konjem) vsekakor imajo neko vlogo, kakor jo imajo tudi sklepalne povezave (na primer, povezujoč "konja" z "živaljo") - vprašanje je, katere izmed njih in na kakšen način? Devitt predlaga, da je referenca odločilna, vendar ne izključna: tiste sklepalne povezave, ki same pomagajo določiti referenco, tvorijo tudi pomen. Naslednje vprašanje zadeva obseg: ali so vse sklepalne povezave take, da določajo referenco in tako tvorijo pomen (holizem), ali pa le nekatere izmed njih (molekularni lokalizem). Devitt izbere lokalizem in ponudi nepopustljiv zagovor svojega stališča. V nasprotju s pojmovno usmerjenim zagovorom, ki ga nudi na primer Dummett (ki - dovolj nerodno - ni niti omenjen kot prominenten lokalist), pa se Devittov zagovor osredinja na analogijo z znanostjo. Lastnosti, ki jih tipično raziskujejo empirične znanosti (kakršni sta "biti kljunati ježek" ali "biti planet"), so lokalistične in jih raziskujejo v lokalističnem duhu; semantika bi morala posnemati resno znanost, torej bi morala nadaljevati na lokalističen način. To je delen odgovor na metodološko vprašanje, ki ostaja v zraku: zrela znanost bi morala biti naš vodič, ko se približamo deviški zemlji pomena, duha in ... Ploskam temu predlogu. Celotna razprava je inovativna obramba tistega, kar je v temelju zdravorazumsko in tradicionalno stališče, ki je nezasluženo prišlo na slab glas z vzponom quineovskega holizma v njegovi skrajni različici. (Nasploh je Devittova retorika bolj agresivna kot njegove bistvene trditve, vendar pa je to dobra strategija za oglaševanje zdravih filozofskih stališč.)

Sam lokalizem pa spočne naslednji problem, saj je njegova posledica ta, da obstajajo konstitutivne semantične povezave med primerki, na primer med "samcem" in "neporočenim". Takih povezav je za vsak pomen sorazmerno malo, vendar se

zdi, da podpirajo pomen analizirajoče propozicije, ki so videti zelo podobne tradicionalnim analitičnim resnicam (na primer, “Samci so neporočeni”). Za Devitta to takoj zastavlja vprašanje vednosti: take resnice so prvi kandidati za apriorno vednost, ki je anatema za njegov naturalizem. Natančneje, če so pomen analizirajoče propozicije v kakršnemkoli smislu bistveno resnične o svetu in jih je mogoče spoznati s preprostim pregledom svojih lastnih misli, potem se je substancialni, klasični apriori vrnil. Devitt nejevoljno sprejme prvi konjunkt in dopusti, da so pomen analizirajoče propozicije resnične zaradi splošnega načina, kako logično obstaja svet. Za moj okus je to čudno mesto za utemeljitev od sveta odvisne propozicije “Vsi samci so neporočeni”. Potem predlaga izogib tej nevarnosti tako, da zavrne drugi konjunkt, neposredno dostopnost: po njegovem mnenju poznavanje pomena ne postavlja poznavalca v položaj, da bi bil samohotno prepričan v najbolj preproste propozicije, ki ga analizirajo. Obravnava dve možnosti. Po prvi so sklepi neke osebe, ne pa njena prepričanja, tista, ki tvorijo zanjo pomen “samca”. V skladu s tem stališčem “sama kompetenca sploh ne zahteva prepričanja” (str. 28). Po drugi so prepričanja tista, ki tvorijo pomen; težava je v tem, da se sama oseba ne utegne zavedati, *katera* prepričanja tvorijo njen pomen. (V našem primeru oseba lahko ne ve, da “Vsi samci so neporočeni” ni del kolateralne empirične informacije o samcih, namesto da bi to bilo tisto, kar je za pomen konstitutivno.) Devitt navede prepričljivo evidenco, da v mnogih zapletenih primerih ljudje ne poznajo - v zahtevanem smislu - pomena nekaterih izrazov, ki jih uporabljajo. To je eden izmed njegovih glavnih razlogov za njegovo nezaupanje v semantične intuicije. Na žalost ne ponudi nobenega dokaznega gradiva, da so ljudje v preprostih primerih (na primer, s pomenom “samec”) tako nemočni in nekompetentni, kakor on misli, da so.

Uporaba lokalističnega programa vodi Devitta v pluralizem glede pomenov: primerki imajo tipično več kot en pomen, različne pomene pa aktiviramo za različne namene. Ta predlog testira na splošno znanem težkem vprašanju pripisovanja prepričanj: v bistvu reši običajne uganke s trditvijo, da se različni slogi pripisovanja prepričanj (*de re*, *de dicto* in nekateri vmesni) sklicujejo na različne pomene referenčnih terminov.

Knjiga pokriva veliko več, kot bi lahko orisali v omejenem prostoru recenzije. Nisem se dotaknil Devittove polemike, ki je očarljiva po odkritosti in inteligenci. Ker v veliki meri z njo soglašam, ne morem nepristransko soditi o njenih odlikah. Radovednemu bralcu lahko zgolj priporočim, naj knjigo sam razišče; knjiga je gotovo med najbolj branja vrednimi knjigami, ki jih ponuja sodobna semantika.